

Nezneužívejme broukoviště proti broukům!

V poslední době se i v České republice stále častěji objevují tzv. broukoviště (v anglickém originále loggery). Jde v podstatě o kmeny a větší větve ležící na zemi nebo zapařené do země, které slouží jako útočiště pro brouky a další organismy vázané na mrtvé dřevo, ale třeba i jako prolézačky pro děti. Nápad k nám dorazil z britských ostrovů, broukoviště usnadňují setkání se skrytými žijícími obyvateli mrtvého dřeva, třeba s roháčem obecným (*Lucanus cervus*), nosorožky nebo zlatohlávky.

Hlavní smysl broukovišť je tedy vzdělávací a výchovný, naopak jejich příspěvek k přímé ochraně ohrožených druhů zase není velký. Sice představují hodně dřeva na jednom místě, ale ve srovnání např. s několika hektary rozumně spravovaného lesa nebo parku je ho vlastně málo. Hlavní problémem však spočívá v kontinuitě. V aleji s desítkami až stovkami starých stromů vždy najdeme dřevo čerstvě odumřelé i různá stadia jeho tlení. A každá fáze rozpadu dřeva hostí jiné, specifické organismy. Přesunuta do broukoviště se stejná alej rozpadá nejednou a rok po vybudování broukoviště v ní už žádné čerstvě mrtvé dřevo nebudeme. Rychlé a synchronní změny podmínek v broukovištích způsobují, že je dokážou využít především tvorové, kteří najdou podmínky k uspokojivé existenci i v blízkém okolí, takže příspěvek k ochraně ohrožených druhů je přinejlepším krátkodobý a omezený. Broukoviště tedy pro brouky není žádná výhra! V poslední době se u nás ale bohužel množí dokonce případy, kdy tato místa ohroženým druhům brouků vysloveně škodí.

Jsou totiž stále častěji využívána jako nástroj umožňující likvidaci stromů osídlených chráněnými organismy. Chce-li někdo pokácet starý strom plný třeba mezirodenně chráněných páchníků hnědých (*Osmoderma barnabita*), některé úřady dokonce ani nezahajují správné řízení o výjimce ze základních podmínek ochrany

zvláště chráněných druhů. Jen jako podmiňku kácení uloží vybudování broukoviště v rámci tzv. náhradních opatření. Takový přístup znamená nejen fatální nepochopení smyslu broukovišť a možnosti jejich příspěvku k ochraně ohrožených živočichů, ale i jednání v rozporu s platnou legislativou. Jde o zneužití broukovišť ke kácení biologicky cenných starých stromů a ničení cenných přírodních lokalit.

Jakkoli je zachování starých stromů v broukovišti lepší než spálení jejich dřeva v kamnech, pro většinu obyvatel stromu stejně znamená rychlý konec. Ořezaný a/nebo ukotvený strom může obrazit a ještě dlouho žít nebo dožít a hostit další generace svých obyvatel. Kácení naproti tomu zlikviduje organismy, které potřebují strom živý (z chráněných druhů např. tesařík obrovský – *Cerambyx cerdo*), a také dramaticky změni mikroklima uvnitř stromu, na což opět doplatí třeba páchník hnědý. Přesun stromu do broukoviště dále mění jeho vnitřní podmínky a likvidaci chráněných obyvatel v nejlepším případě pouze odloží o několik let.

Stručně shrnuto: Kácení dřeviny osídlené zvláště chráněnými organismy vázanými na staré stromy a/nebo mrtvé dřevo je zásadním škodlivým zásahem do biotopu těchto druhů bez ohledu na počet broukovišť vybudovaných v souvislosti s kácením.

Jedinou možností ochrany živočichů vázaných na staré stromy představuje zachování jejich stanoviště. Biologicky cenné stromy je tedy nejlepší nekácet. Mnohdy postačí prořezání nebo vytvoření torza. Nejlépe tak, aby torzo mělo šanci obrazit a co nejdéle žít. Broukoviště bychom u biologicky cenných stromů využívat neměli, jde o zcela poslední, krajní a nevhodnou variantu. Vytvářet broukoviště je naopak záhodno z těch stromů, které biologicky cenné nejsou. Takový počin může podpořit některé ekologicky méně náročné sapro-

xylické druhy hmyzu, např. v úvodu zmíněného roháče obecného.

Proto apelujeme na všechny, kteří rozhodují o kácení starých stromů nebo se účastní správních řízení týkajících se kácení, aby nepodléhali dojmu, že vytvořením broukoviště ospravedlní pokácení jakéhokoli stromu. U biologicky cenných exemplářů (a u starých vždy) musí být při rozhodování přítomen nejen dendrolog, ale také entomolog, který se zabývá saproxylickým hmyzem. Jedině respektování názoru odborníka umožní zodpovědně posoudit, která opatření jsou v konkrétním případě vhodným řešením situace.

Bezpečnost občanů zůstává samozřejmě na prvním místě, ale téměř vždy ji můžeme zajistit i jinak než kácením. Kvůli dlouhodobému a setvalému úbytku starých stromů patří jejich obyvatelé mezi nejohroženější v naší přírodě. Základní podmínkou jejich ochrany je obecně přijetí skutečnosti, že není-li to nezbytně nutné, staré exempláře se nekácejí. Místo toho je třeba stromy ořezávat a seřezávat tak, aby své okolí ohrožovat ani nezačaly.

Kolektiv autorů: Milan Boukal, Lukáš Čížek a Ondřej Konvička (Entomologický ústav Biologického centra AV ČR, v. v. i.), Pavel Dedek (zoolog Správy CHKO Pálava), Jiří Řehounek (Calla – Sdružení pro záchranu prostředí), Martin Škorpík (Správa NP Podyjí)

Text je stanoviskem České společnosti entomologické, schválený Výborem ČSE 16. září 2014. Signatáři vyjadřují svůj osobní názor, který se nemusí nutně shodovat s názorem instituce.

1 Nejstarší broukoviště v České republice vzniklo v zámeckém parku v Lysé nad Labem. Právě pro něj byl také poprvé použit název broukoviště jako český ekvivalent anglického označení loggery.

2 Páchník hnědý (*Osmoderma barnabita*) patří k druhům, pro něž broukoviště nepředstavují vhodné opatření. Optimálním biotopem pro tohoto ohroženého a celoevropsky chráněného listorohého brouka jsou dutiny v živých listnatých stromech. Snímky J. Řehounka

